

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za posredstvo 30 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, dovek posebe. Pošt. šek. rač. 11.797. Telefon 3193

Važni sklepi seje glavnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja v Beogradu

V Beogradu je bila seja glavnega odbora. Sklepi, ki jih je glavni odbor sprejel, so bili izročeni tudi g. prosvetnemu ministru. Predstavka je naslednja:

Gospodu prosvetnemu ministru

Beograd.

Glavni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja si usojda dostaviti Vam, gospod minister, sklepe, ki so bili sprejeti na seji glavnega odbora in Vas naproša, da posvetite tem predlogom pažnjo in jih upoštevate. — Sklepi so naslednji:

1. Večina osnovnih šol ne dobiva za svoje vzdrževanje potrebnih sredstev. Ker tako stanje zelo ovira uspešno šolsko delo, je nujno potrebno, da se s primernimi ukrepi temu odpomore. Predvsem naj upravne oblasti izposlušajo, da bodo občine redno odvajale predpisane prispevke in izvrševale določbe zadevnih zakonov. Ako ne morejo prevzeti vzdrževanja vseh šol, bi morale vzdrževati banovine vsaj šole v zelo siromašnih krajih.

2. V posameznih razredih je mnogokrat nad sto učencev, kar je s pedagoškega stališča docela nevedrno, ker se učitelj prehitro izčrpa in postane nesposoben za vsako delo.

3. Ljudje radi pošiljajo otroke v šolo; radi tega se skoraj povsod kaže potreba zgraditve novih šolskih poslopj in otvarjanja novih razredov ter namestitev novih učnih moči. Ako se bo ovrnil ta normalni življenjski tek, tedaj bomo v prosveti nazadovali.

4. Vedno se pričakujejo novi učni načrti in programi za osnovno in višjo narodno šolo. Potrebno je, da se čimprej uvedejo učni načrti in programi, ki so bili za osnovno šolo izdelani v glavnem prosvetnem svetu pred nekaj meseci. Začasni učni načrti in programi za višjo narodno šolo naj se dajo glavnemu prosvetnemu svetu v izdelavo.

5. Odlok ministrstva O. N. br. 7601/33, ki predpisuje v nasprotju z obstoječimi zakoni učiteljem 48 ali 42 tedenskih ur, naj se v celoti razveljavi.

6. V raznih kulturnih in drugih ustanovah izvršuje učiteljstvo vse administrativno in prosvetno delo. Preobremenjen s šolskim delom in z delom po vseh teh ustanovah zgubi učitelj kaj kmalu svoje zdravje in mu je s tem tudi onemogočeno pravilno vršenje dela v šoli. Učiteljstvu naj se prepusti, da deluje izven šole toliko, kolikor mu je mogoče.

7. Vprašanje šolskih nadzornikov bo pravilno rešeno le tedaj, če bo nadzornike izbiral glavni prosvetni svet iz vrst učiteljev osnovnih šol. Nadzornikom naj se prizna stalnost in višja položajna grupa nego jo ima učiteljstvo.

8. Interesi šole in interesi kulturnega dela učiteljstva zahtevajo stalnost učitelja na službenem mestu. Za to so potrebne spremembe v zakonu. Dokler ne bodo te spremembe izvršene, naj se premešča učiteljstvo le med počitnicami. Odstraniti je treba vpliv nepoklicanih oseb na učiteljska premeščanja, posebno je paziti na to, da se učiteljstvo ne premešča vsled nedokazanih ali anonimnih obtožb.

9. Učiteljstvo zahteva, da se za prestopke sodi po predpisih uradniškega zakona in to v disciplinskih sodiščih za učiteljstvo. Disciplinsko sodišče prve stopnje naj bo pri banski upravi in vrhovno v ministrstvu prosvete. Pred tem sodiščem naj bo onemogočeno učiteljstvu, da se brani osebno in po svojem pravem zastopniku.

10. Mnogoštevilne različne učne knjige za isti predmet imajo za posledico, da uporablja v istem kraju skoraj vsaka šola druge učne knjige. Ker se učenci med letom pogosto selijo iz ene v drugo šolo, morajo starši večkrat v enem letu kupiti po več knjig za isti predmet. Skrajni čas je, da se to vprašanje pravilno reši.

11. Pravičnost zahteva, da se za učitelje, ki služijo na posebno težkih službenih mestih, določijo posebne nagrade. Po gotovem številu let službovanja v takem kraju naj bi imeli učitelji prvenstvo pri podeljevanju boljših mest.

12. Poročenim učiteljicam naj se prizna pravica do stanarine, če nimajo naturalnega stanovanja.

13. Vprašanje upraviteljev naj se reši tako, da ima vsaka posamezna šola enega upravitelja. Ni dobro, da upravlja upravitelj več posameznih šol in ravno tako ni dobro, da sta na eni šoli dva upravitelja. Upravitelje je treba postaviti po predpisih zakona o narodnih šolah. Ako nima upravitelj naturalnega stanovanja, tedaj naj se mu prizna posebna nagrada po številu razredov.

14. Prošnje za napredovanje učiteljev v višje skupine in periodične poviške naj se smatrajo za nujne, ker se dogajajo primeri, da so ležale take prošnje po več mesecev nerešene.

15. Učiteljem bojevnikom naj se prizna pravica do napredovanja po grupah, ravno tako kot je to priznано zdravnikom bojevnikom s finančnim zakonom za l. 1933/34.

16. Šolske oblasti naj bodo neodvisne od upravnih oblasti, ker je skušnja pokazala, da dosedanja odvisnost ne vpliva dobro na pravičen razvoj in napredek osnovnega šolstva.

17. Izpraznjena mesta banskih in sreskih šolskih nadzornikov naj se spopolnijo čim prej z izvoljenimi kandidati, katerim naj se prizna stalnost.

18. Mnogo šolskih vprašanj, ki se v raznih delih države različno rešujejo, je treba regulirati s pravilnikom o izvrševanju zakona o narodnih šolah z dne 5. 12. 1929.

19. Vsi učitelji in učiteljice osnovnih šol, ki so dodeljeni meščanskim šolam, naj se vrnejo na osnovne šole, a na njihova mesta naj se nameščajo učitelji in učiteljice, ki so študirali na državne stroške in dovršili višjo pedagoško šolo ter poučujejo na osnovni šoli.

20. Učiteljem, ki so dodeljeni šolskim nadzornikom in banskim prosvetnim oddelkom ter ministrstvu prosvete, naj se nakazuje stanarina kot njihovim tovarišem, ki so zaposleni na šolah.

21. Upokojijo naj se vsi učitelji in učiteljice, ki so dovršili 35 službenih let. Na njihova mesta naj se postavijo novi učiteljski kandidati, ki čakajo že po dve in tudi več let na namestitve.

22. Večje število učiteljskih kandidatov čaka že delj časa na namestitve. Odobrijo naj se izredni krediti za namestitve vseh teh

kandidatov. Prvenstvo naj se namestijo oni kandidati, ki so odslužili vojaščino, nato oni, ki imajo boljši uspeh in so potrebnejši.

23. Zvezki državne izdaje imajo slabši papir nego drugi zvezki, zato je potrebno, da se ta papir izpremeni. Odobri naj se tudi uporabljanje zvezkov privatnih izdaj.

24. Se vedno je nerešeno vprašanje učiteljskih domov v Zagrebu. Dosedaj še ni izdan po § 345. uradniškega zakona odlok, na katerega se čaka že dve leti. Ti domovi so bili zgrajeni z učiteljskim denarjem in namenjeni za šolanje učiteljskih otrok in ne bi bilo pravično, niti moralno, da se jih odda v uporabo drugi ustanovi. Učiteljstvo savske banovine je soglasno v zahtevi, da naj služi ta imovina za šolanje njihovih otrok.

Zadužbina pokojnega metropolita Save Kosanovića, ki je svoje premoženje zapustil učiteljem Bosne in Hercegovine, naj se odda v uporabo sekciji za drinsko banovino kot naslednici učiteljske organizacije Bosne in Hercegovine.

Po uedinjenju je bil učiteljstvu Bosne in Hercegovine nepravilno odtrgan prispevek za beograjski penzijski fond. Se vedno se čaka na odlok o povrnitvi tega prispevka učiteljstvu.

Poleg tega Vam, gospod minister, izjavljamo, da je svoje premoženje zapustil učiteljem Bosne in Hercegovine, naj se odda v uporabo sekciji za drinsko banovino kot naslednici učiteljske organizacije Bosne in Hercegovine.

Predsednik JUU: Tajnik: Damjan Rašić, s. r. Blagoje Radojević, s. r.

Dve leti našega dela

Minili sta dve leti, odkar sem s svojimi tovariši prevzel vodstvo našega združenja. Do sestanka XI. glavne skupščine je bilo to vodstvo le začasno in sicer od aprila do avgusta 1931. Na glavni skupščini pa je bil izvoljen novi odbor, kateremu imam čast predsedovati.

V mesecih maju, juniju, juliju in avgustu 1931. je bila izvršena reorganizacija našega združenja. Namesto plemenskih pokrajinskih poverjeništev so bile osnovane banovinske sekcije. Ne more se oporekati velikega pomena te spremembe za našo organizacijo. Ta sprememba je povzročila, da smo v prvem letu tako reorganiziranega združenja pridobili 5000 članov več, nego smo jih imeli v prejšnjih letih. To je najboljši dokaz, da je mnogo bolje, da imamo banovinske sekcije. Na dalje onemogoča taka stvarnost vsako kritiko, ki hoče dokazati, da ni bila potrebna sprememba v formaciji našega združenja.

Moja oseba je postala predmet najhujših napadov nasprotnikov. Radi tega prosim, da se mi ne zameri, ker moram v obrambo svoje osebe govoriti o sebi in o svojem delu.

Reorganizacija združenja in ustanovitev banovinskih sekcij je bil smoter moje borbe in sem popolnoma zadovoljen, da sem ta smoter dosegel. Da so morali biti v tej borbi nekateri potisnjeni v ozadje zato, ker so krčevito branili ono, kar je bilo starega, je povsem razumljivo in je le malenkost v zgodovinski reformi, ki je bila izvršena v naši organizaciji. Prepričan sem, da se bo doževala mlajšim učiteljskim generacijam smešna in nerazumljiva borba mojih nasprotnikov, borba za preteklost proti bodočnosti.

Nasprotniki mi zelo zamerjajo, da se nisem v izvedbi organizacije naslanjal edino na svojo moč in na pridobitev širokih učiteljskih vrst, nego sem to izvršil s pomočjo faktorjev izven našega stanu. V tem gredo oni celo do smešnosti. Namenoma postavljajo postransko stvar za glavno. Priporočujejo, kaj vse da sem ukrenil, da postanem predsednik. Glavna stvar pa je le v tem: ali je reorganizacija uspela in ali je prav, da se je izvršila? Na podlagi dejstev je mogoče samo ta odgovor: odlično je vse to, kar je bilo narejenega. Ako je tako, in tako je, tedaj je lahkomišelnost, ako se mi zamerja, ker sem izvedel reorganizacijo ne oziraje se za nasvete onih, ki so branili preteklost. Ogromna večina jugoslovenskega učiteljstva je na preteklih dveh glavnih skupščinah odobrila to moje delo in delo mojih tovarišev.

V teh dveh letih je zabeležila zgodovina našega združenja te značilne rezultate uspešnega odborovega dela:

1. Reorganizacija združenja. Da bi se vršilo delo na skupščinah, ki so imele namen ukiniti bivša poverjenišstva in ustanoviti banovinske sekcije, v popolnem redu in brez pretresljajev, se nisem bal truda, nego sem mislil na vse. Delo je bilo dovršeno s popolnim razumevanjem in potrebnim dostojanstvom, kar nam je zelo dvignilo ugled.

2. S takim našim vdanim in nesebičnim delom smo dosegli priznanje z najvišjega mesta. Nj. Vel. kralj je poslal jugoslovenskemu učiteljstvu lastnoročno pismo, polno najlepših misli o pomenu dela našega stanu in našega združenja. To pismo sem imel čast prečitati na naši XI. glavni učiteljski skupščini.

3. Naša pravila so odlična. To sem že ponovno izjavil in ponavljam to svojo izjavo

tudi sedaj. Vse one spremembe, ki jih zahteva interes našega združenja, bodo vnešene. Spremembe so bile sprejete že na XI. in izvršile se bodo neke dopolnitve tudi na bodoči glavni skupščini.

Nasprotniki trdijo, da sem sam spreminjal pravila. Ne verjamem, da more katerikoli značajni učitelj verovati taki izmišljotini. Obstojata samo dva organa, ki sprejemata naša pravila, t. j. naša glavna skupščina in prosvetno ministrstvo. Kadar nimajo nasprotniki nobene lepše zabave, tedaj si izmišljajo take neverjetnosti, da z njimi krmi jo nepoučene in lahkoverne.

4. Mladinski list »Jugoslovenec« je najmlajše dete našega združenja. Bilo je mnogo kritike, zakaj sem mu dal to ime, ampak ta kritika ni opravičena. Ta list ima visoko misij, da krepi in ustvarja ono, kar je enako pri vseh Jugoslovenih in da gladi razlike. Njegovo izdajanje so pozdravili vsi napredni in rodoljubni jugoslovenski učitelji. List je namenjen jugoslovenskemu naraščanju. Radi težkih gmotnih razmer med narodom se je znižala naklada lista na 40 in nekaj tisoč izvodov.

5. Za razdolžitev doma, za katerega je dolgovalo združenje nad 300.000 dinarjev, je bil potreben velik finančni napor. Hoteli smo odplačati dolg iz rednih dohodkov, da nam ni bilo treba nabirati prispevkov in ne obremenjevati še posebej članstva. Z varčevanja

Učitelj kot politična osebnost

Skoraj gotovo je, da pride pri nas v najkrajšem času do formiranja raznih političnih strank.

Gotovo je, da bodo z ozirom na velike politične momente zadnjih dveh let, izdelani programi strank na temelju narodno državne politike. Ti temelji so: ideja narodnega in državnega edinstva, brez razlike na vero, plemena in stanove.

Verjetno je, da bodo vse formirane stranke skušale vnesti v svoje programe tudi načelo borbe malega človeka t. j. za kmeta, delavca in za srednji stan. Poleg tega bodo skušale stranke v svojih programih še posebej zadovoljiti najširše kmetijske sloje, da se bodo ozirale na deželo, kmetovalčevo delo in kmetove potrebe.

Naše politično življenje bo v grobih obrisih tako. Ni izključeno, da se bodo ustanovile tudi druge stranke, ki bodo hotele poudarjati plemensko-nacionalni moment. Ako se bo vodila državna in nestranska politika, tedaj se bo moralo že v začetku zavreči tako politično grupiranje, ker bi se s tem načelo tudi vprašanje našega narodno državnega problema.

Toliko za uvod. Iznesel bi pa rad drugo misel, misel države — t. j. da hočemo vzgojiti narod v ideji

jugoslovenstva in Jugoslavije.

To bi pomenilo, da moramo biti na čistem glede resnice, da je pojem jugoslovenstva bolj kulturno nacionalni nego politični pojem. Ako smatramo pojem jugoslovenstva za takega, pridemo do zaključka, da ustvarjajo kulturno nacionalni pojem jugoslovenstva le kulturno nacionalni delavci. To je

najem v vseh izdatkih in z marljivim zbiranjem dolžne naročnine, se nam je posrečilo odplačati celokupni dolg. Ta naš veliki napor občutimo pri financah združenja v letošnjem letu, zaradi česar smo morali znižati vse osebne izdatke. Naš uspeh v tej smeri se more popolnoma oceniti šele tedaj, ako se ve, da so se preje nekaj let nabirali prispevki in obvezne dajatve poleg članarine in se je z vsem tem zbralo nekaj stotisoč Din, in da je bil naš izdatek 300.000 Din izvršen v enem letu.

6. Dve pomembni pridobitvi za naš stan sta nastavljenje učiteljev za stalne člane glavnega prosvetnega sveta in dostop učiteljstvu na univerzo. Ta pažnja nam našemu stanu bo rodila plodonosne rezultate za osnovno šolstvo in radi tega to dejstvo še posebej podčrtavam.

7. Vprašanje izplačevanja polnih draginskih doklad poročenim učiteljicam je bilo rešeno z lanskim finančnim zakonom in se imamo zahvaliti za to visokim državnim funkcionarjem, prijateljem našega stanu. Tedaj je bilo pravilno rešeno tudi vprašanje stanarine, ki je odvzeta poročenim učiteljicam s sedanjim finančnim zakonom.

8. Zastopniki našega stanu, člani glavnega prosvetnega sveta, so sodelovali pri sestavljanju novega učnega načrta in programa za osnovno šolo. Ako bo uveljavljen ta program tako, kot ga je izdelal prosvetni svet, tedaj sem prepričan, da bodo naši tovariši z njim povsem zadovoljni. Pričakuje se, da bo glavni prosvetni svet kmalu začel sestavljati tudi učni načrt in program za višjo narodno šolo. S tem na novo izdelanim načrtom bo zamenjan sedanji začasni učni načrt, ki ga bo treba zamenjati najkasneje z začetkom prihodnjega šolskega leta.

9. Nastala je potreba, da bi učitelji imeli svojo kreditno zadrugo, kakor jo imajo profesorji srednjih šol in univerzitetni profesorji. Taka zadruga je osnovana pod naslovom »Jugoslovenska učiteljska kreditna zadruga.« Ne morem še reči, je-li ta zadruga naletela na zahtodno razumevanje med učiteljstvom. Na dejam pa se, da bo to naše podjetje uspelo in da bomo v najbližji bodočnosti imeli močno denarno kreditno ustanovo.

10. Upravo naših listov vodijo aktivni in upokojeni naši tovariši, in je ta uprava sedaj v najlepšem redu. V prejšnjih časih so bile zaposlene v njej tudi osebe izven našega združenja.

11. Finančno stanje združenja je primereno v vsakem pogledu. Blagajniške knjige so v najlepšem redu in jih izvršni in nadzorni odbor redno pregledujejo.

12. Osebnosti in drugi izdatki so znižani do skrajnosti. V našem združenju mora vladati najpametnejše gospodarstvo in po tem načelu se tudi ravnamo.

Zaščita našega članstva nam je bila ena od glavnih nalog. Ne morem reči, da so se naši tozadevni predlogi vedno uvaževali. Prišli smo do prepričanja, da bi imel odbor združenja mnogo manj skrbi in neprestanega tekanja, ako bi bila učiteljstvu povrnjena stalnost. Pritiskanje na kljuke je zelo neprijetna dolžnost, a mi jo vršimo potrpežljivo in ne zahtevamo zahvale.

Damjan Rašić.

prvo. Drugo je: prehod iz pojma srbstva, hrvatstva in slovenstva v jugoslovenstvo je mogoče edino le z ono energijo, ki je bila vodena in vzgojena v Jugoslaviji in jugoslovenski šoli. — Samo taka vzgoja more izvršiti izmenjavo generacije in s tem tudi spremembo našega narodno državnega življenja v duhu jugoslovenstva brez razlike na plemena in stan.

Logični zaključek vsega tega je — da morajo biti središče organizacije narodno državnega življenja šola in njeni pripadniki.

Osrednje osebnosti, ki morajo voditi vzgojo, t. j. izmenjavo generacije, morejo biti učitelji in profesorji.

Učitelj kot tak, ni treba da je samo osrednja osebnost šole in vzgoje, ampak že vsled stvari same mora zavzemati vidna in številna mesta tam, kjer dobivajo vse ideje in tudi sistemi vzgoje svojo zakonito formo t. j. v parlamentu in senatu.

Iz tega sledi, da je potrebno, da je zastopan učitelj v političnem življenju naše države, in to tako zastopan, da je njegova kvaliteta in kvantiteta v pravilnem razmerju z drugimi stanoviti.

Res je, da imamo tudi danes v parlamentu učitelje, ki so tjakaj prišli vsled lokalnih razmer in ne kot reprezentanti stanu, ki je iz svoje sredine poslal v parlament one, ki so najboljši in najsposobnejši. Niso tjakaj prišli kot izraz 20.000 organiziranih učiteljev, ki so zastopniki ene ideje. Taki bi mogli imeti povsem drugačni vpliv, tako v vprašanju vzgoje in šole kakor tudi v materialno-stanovskih vprašanjih.